

Psychologická olympiáda 2017/2018

„Kam kráčíme ...“

SMRTI VSTRĚC

Autor:

Kateřina Cieslarová, 3. B, ZA

Střední zdravotnická škola,
Karviná, příspěvková organizace

Nový Jičín 2018

Moravskoslezský kraj

Obsah

Úvod	2
Smrt z pohledu náboženství	3
KŘESŤANSTVÍ	3
BUDDHISMUS	3
ISLÁM	4
Smrt z pohledu ateismu	4
Smrt z pohledu starověkého Egypta	5
Smrt z mého pohledu	5
Smrt pohledem „ profesionálů “	7
Smrti nadosah	7
Závěr	9
Zdroje	10
Přílohy	
PŘÍLOHA 1 ROZHOVORY S RESPONDENTY	
PŘÍLOHA 2 FOTOGRAFIE Z MÉHO POBYTU V HOSPICI	

Úvod

Jsem tady. Žiju. Ráno vstávám, jdu k autobusu, který má cílovou stanici v Karviné. Vystupuju a kráčím přímo ke škole, ale kam budu kráčet, až tady nebudu?

Smrt. Jedno z nejnepříjemnějších témat. Někdo se jí bojí, jiní ji přijímají. Pohled na smrt se liší dobou, výchovou, vírou či životní teorií. Jejím symbolem je lidská lebka. Lidí umírají z různých důvodů. Ať už se na nich podepíše zub času, prohrají boj se závažnou nemocí, stanou se účastníky dopravní nehody, či si svůj život vezmou sami. Z lékařského hlediska se jedná o zastavení životních funkcí s neschopností obnovení. Ze sociálního hlediska je to bolestná ztráta blízké osoby. My truchlíme, pláčeme, oblékáme černý šat a scházíme se v kostelech nebo v obřadních síních, kde se se zesnulým loučíme. Posloucháme o jeho minulém životě příjemné věci, ale už se nedozvíme, co bude dál.

O smrti se dovídáme z mnoha stran. Z večerních zpráv nám hlasatelé hlásí, kolik lidí dnes nechalo svůj život na cestě, na koho si smrt počkala ve válce nebo které slavné hvězdě hvězda vyhasla. Na internetu nás zase titulky různých webových stránek „lákají“ na články typu „Jak funguje náš mozek 30 sekund před smrtí?“, „Víte, co se děje s tělem 24h po smrti?“ nebo „Který druh smrti je nejhorší?“. Jak by se pak člověk nemohl smrti bát? Jen při čtení výrazného, tučného písma, se nám zrychlí tep a orosí čelo. Toto téma je samo o sobě hodně tabuizované, a když už na povrch vypluje nějaká informace, tak je obvykle barvy černé. Ani jedna ze zmíněných skutečností není příjemná a už vůbec nás na poslední věc, kterou zde vykonáme, nepřipraví. Slovo smrt v člověku vyvolá strach, paniku, ztrátu a dalších takových slov a pocitů je nespočet. Jediné co nám dává a můžeme to označit za pozitivní, je jistota. Tu si sebou nosíme už od kolébky. Člověk za svůj život může přijít o práci, dům, peníze, vlasy, ale o smrt přijít nemůže, ani kdyby se jakkoliv snažil. A tak mnozí v hloubi duše doufáme, že po smrti naše kroky někam pokračují.

Smrt z pohledu náboženství

Křesťanství

Patří k nejrozšířenějším světovým náboženstvím. Toto náboženství je soustředěné okolo učení a života Ježíše Krista Nazaretského, spasitele světa a Božího syna.

Křesťané věří v nesmrtelnost duše, že existuje posmrtný život, čili život po smrti. Smrt není konec, ale začátek něčeho nového, jiného, více spirituálního.

Křesťanství je založeno na desateru božích přikázání. Jsou to pravidla, které by měl člověk dodržovat. Když tato přikázání člověk dodržuje, věří a důvěřuje Kristu, tím blíží se nebi.

Jak je řečeno ve vyznání víry, že „Ježíš sedí po pravici Boha, otcem všemohoucího odkud přijde soudit živé i mrtvé“. Podle toho, kolik člověk spáchal za život hříchů, se dostane buď do pekla, nebo do nebe. Nebe je popisováno jako život bez utrpení a bolesti. Peklo je opak nebe. V Bibli je peklo popisováno, že uslyšíme pláč, křik a skřípění zubů.

Křesťanství dělí člověka na dvě složky: na tělo a na duši. Po smrti zůstává naše tělesná schránka pohřbena v zemi a duše žije dál.

Buddhismus

Je jedno z nejrozšířenějších náboženství na světě. Toto náboženství je pojmenováno podle osoby, která se vyrovnala se svojí myslí a tělem a v buddhismu je považována za dokonalou osobu, Buddhu Šákjamuniho. Buddha znamená v překladu osvícený a popisuje bytost, která dosáhla perfektního osvícení. Ukončila koloběh nepřetržitého zrození tzv. samsáry a dosáhla stavu vysvobození tzv. nirvány.

Je ve většině spjat s Hinduismem a to v tom, že věří na Dharmu. Dharma je smysl života, který je založen na filozofii. Buddhismus věří na karmu, májá a samsára. Karma neboli v překladu „čin“ je vysvětlováno „co dáš, to se ti vrátí“. Když budeme užívat karmu správným způsobem, přinese nám svobodu. Májá má mnoho podob, ale nejčastěji je překládána jako trik, klam, kouzlo či iluze. Vlivem májí si člověk myslí, že může být šťastný v pomíjivém, hmotném světě. Když se něco považuje za pomíjivé, nemůže být pokládáno za „pravé já“. Proto bylo důležité pro Buddhu vymanit se z neustálého znovuzrození, které je zarmocující, protože vše co máme rádi, bychom museli jednoho dne opustit. Nikde ve světě

neexistuje bezpečné místo pro úkryt, čili neexistuje žádné pravé já ani žádná duše. Samsára je stav, kdy člověk ukončí koloběh neustálého zrození a dosáhne vysvobození (Nirvány).

Buddhisté věří, že nic nemá počátek ani konec. Je to nekonečný koloběh zrození a smrti. Věřící, že v okamžiku naší smrti je nejdůležitější stav mysli. Jestli někdo zemře v kladném rozmaru i přesto, že je jeho karma záporná, může vylepšit své příští zrození.

Buddha kdysi řekl, že je něco silnějšího, než je on – smrt. Právě kvůli ní bude muset opustit své tělo, které je obdařeno dokonalostí. (6)

Islám

Je bráno jako jedno z nejmladších, nejrozšířenějších a nejrychleji se šířících náboženství. *Samotné slovo islám znamená odevzdání se do vůle Boží.*

Vztah islámu ke smrti a také k umírání lze vyložit podle tohoto tvrzení: „*Muslimové pevně věří ve vzkříšení těla a život po smrti, a proto přistupují ke smrti s nadějí.*“

Tímto můžeme i odvodit to, že co se týče vírou ve vzkříšení, tak je to podobně jako u křesťanství. Islám se na život dívá jako na přechodný stav, který končí nevyhnutelně smrtí. Tohle nastává v okamžiku, kdy se duše odloučí od těla. K tomuto oddělení nedochází spontánně, ale na Boží pokyn, který uskutečňuje anděl smrti, nazývaný Azráíl.

V islámské teologii se často vyskytuje názor, že duše se hned po smrti musí zúčastnit soudu.

Například se v jedné tradici udává, že na duše zesnulých čeká úzká stezka Sírat, která je jemnější než vlas, přesto ostřejší než meč. Stezka je popisována jako most, který se klane nad pekelným žářem. (7,8)

Smrt z pohledu ateismu

Nevěřící nebo také ateisté, jsou lidé, kteří nevěří v Boha, v bohy a ani v žádné nadpřirozené bytosti. Ateisté nevěří v žádnou existenci nadpřirozena, duchovna, v nemateriální svět.

Ateisté chápou smrt jako nedílnou součást života. Věřící na definitivní zánik člověka. Pro nevěřící neexistuje žádný věrohodný důkaz existence života po smrti. A to proto, že se po smrti nikdo nevrátil.

Většina z nich nemá ze smrti strach. Nemají se čeho bát, protože to berou tak, že život úmrtím končí. Smrt je naopak spíš motivuje, protože když si uvědomí, že jsou smrtelní, zvedne se jim hodnota lidského života. Smysl života vidí v žití samém.

Ateisté, tak jako každý člověk, v něco věří. Ať už to má vědecký či jiný materiální podklad. Například křesťané věří, že tělo zůstane pohřbené v zemi a duše žije navždy. Ateisté tuto myšlenku popírají. Své přesvědčení zakládají právě na vědeckém, empirickém základě. Pro ně neexistuje žádný hmatatelný důkaz, že mysl - duše opouští v momentě smrti tělo. Žijí společně a najednou, a společně také umírají. Nepopírají existenci duševního života, ale popírají samostatnou existenci duše bez těla.

Moje velmi dobrá kamarádka je nevěřící. Je pokřtěná a do kostela si zajde ráda, přesto odsuzuje jakékoli náboženství. Když jsem se jí ptala na důvod, odpověděla mi, že víra rozděluje lidi. Řekla mi, že za všechny války na Zemi může právě náboženství.

Smrt z pohledu starověkého Egypta

Egyptané věřili na velké množství bohů. Snažili se žít počestně, čímž byli připraveni na soud před bohem, který vládl nad nebeskou říší, nad bohem Usírem.

V této říši si přáli žít po smrti. Království si představovali jako dokonalou obdobu Egypta, tzv. „Rákosovou zem“. Když se tam chtěl zesnulý dostat, tak musel projít obtížnou poutí podsvětím, ve které se nacházely příšery a ohňová jezera, pout' zvanou Duat. Když zesnulí zvládnou cestu přes Duat, čekala je konečná zkouška. Stanuli před soudem Usíra v „Síni obou pravd“. V této síni se vážilo srdce zesnulého pomocí „péra pravdy“. Je to symbol Maaty, bohyně pravdy, řádu a spravedlnosti. Srdce se vážilo proto, aby vyšlo najevo, kolik má srdce hříchů. Když zemřelý touto konečnou zkouškou neprojde, netvor Ammit, který se nachází u tohoto soudu také, srdce sežere. (4)

Smrt z mého pohledu

Od malička jsem vedena k víře, a proto věřím na to, že existuje život po smrti čili život po životě. Že máme omezený čas a to nám dává vůli a odvahu abychom po sobě něco zanechali.

Jenomže, tak jako každý člověk, mám obavy a otázky, které neumím zodpovědět. Víc než smrti se bojím umírání. Většina lidí si zvykla na to, že umíráme ve stáří. Na to, že se dožijeme

vysokého věku a prožijeme velkou část doby, která nám byla určena. Dalo by se říct, že v dnešní době považujeme stáří za samozřejmost a, že smrt se objeví ve stáří až za hodně dlouho. Mnohdy tuto myšlenku ze svého vědomí vytlačujeme. Nikdo z nás si nechce přiznat, že smrt čeká každého z nás. Naše psychika je tak přímo nastavená a snaží se bránit, zapomenout, že je časové omezení života. Téma smrti je u většiny lidí zkrátka „tabu“. Stačí, když se začne mluvit o zesnulém nebo když se podíváme na parte a okamžitě se z našeho podvědomí začínají vybavovat představy o smrti vlastní. Není pochyb o tom, že lidé se bojí o smrti mluvit, protože mají pocit, že si ji přivolávají do své blízkosti. Proto se snažíme takovým to rozhovorům vyhýbat, abychom si ušetřili to trauma.

Každý z nás si dělá představy a sny o životě jak ho chce prožít. Říkáme si a plánujeme, na jakou školu půjdeme, kdo by mohl být náš partner, kolik budeme mít dětí, kde budeme bydlet, jaký budeme mít dům, ale nikdo z nás si neuvědomuje, co se může stát za pouhý okamžik od té doby, co jsme si to představili.

Já osobně si myslím, že všichni jsme tady z nějakého důvodu. Člověk z tohoto světa neodejde, dokud nesplní svůj úkol, že každý z nás je k něčemu určen. V životě neustále dochází ke změnám a vývojům. Žijeme teď a tady. V těchto okamžicích můžeme začít s novým rozhodnutím. Takto by se dal popsat život. Naše sny a představy o životě jsou krásné, ale v životě přijdou i takové rány, bolest a především loučení. Když něco skončí, tak něco nového začne. Všechno, o co přijdeme, bolí. Ať už to je ztráta blízkého člověka, příležitost kterou jsme nevyužili, otázka kterou jsme nevyslovili nebo nějaká věc, o kterou jsme přišli. Vždy si k takovým příležitostem zvolíme různé cesty loučení. Každý z nás si uvědomuje, jak je život nestálý a každý si také volí jiné možnosti s vyrovnáním smutku. Tyto zkušenosti nám dodávají sílu a odvahu.

V mém životě jsem zažila ztráty tří blízkých osob, které mě velice poznamenaly. Ve vteřině, kdy jsem se o těchto ztrátách dozvěděla, mě zasáhly takové rozporuplné emoce, že by člověk plakal, rozbíjel, ale zároveň potřeboval oporu a objetí. Pamatuji si den, když jsem šla poprvé říct „Sbohem“ milované osobě, dědovi. Vím přesně, co jsem měla na sobě, jaká hrála píseň, jak vypadal. A to pomyšlení, že už ho nikdy nevidím... Ta bolest v srdci byla hrozná. Byla jsem malá holka, která nevěděla, že život pouze nedává, ale taky bere. A to, co mi vzal, jsem nedokázala pochopit. Část mé rodiny, část mého dětství. I přes první těžký krok do kostela, je poslední tím nejtěžším. (1,2,3,5)

Smrt pohledem „ profesionálů “

Při tvorbě své práce jsem se rozhodla realizovat rozhovory s lidmi, kteří se se smrtí setkávají denně, dá se říct, že smrt provází jejich každodenní život, protože je vlastně součástí jejich práce

Mým prvním respondentem byl profesionální voják, který toto povolání začal připravovat od svých čtrnácti let. Moje druhá respondentka je lékařka – patoložka, třetím respondentem byl kněz evangelického vyznání.

Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak lidé, kteří se se smrtí setkávají téměř denně, tuto skutečnost prožívají a jaký mají ke smrti osobní vztah. Vybrala jsem záměrně povolání, která se smrti téměř dotýkají, ale každé z jiného pohledu.

První tázaný se setkává s počáteční fází smrti, s umíráním. Vidí, jak z těla vyprchává život. Jak umírají zcela zdraví a mnohdy mladí lidé. Voják je v neustálém ohrožení života. Setkává se smrtí svých kamarádů - vojáků i se smrtí civilistů, kteří měli jen tu smůlu, že se ocitli v blízkosti válečného konfliktu.

Patoložka se zabývá člověkem těsně po smrti, zkoumá příčiny úmrtí. Je v kontaktu s mrtvým tělem, vnímá jen tělesnou stránku člověka.

Třetí respondent je člověk, který se za pomoci víry snaží dát naději druhým. Naději, když zemřou jejich blízcí. Dává poslední „Sbohem“. Fáze, kdy se mrtvé tělo loučí s okolním světem.

Celá znění rozhovorů, hlavní myšlenky svých respondentů uvádím v příloze této práce.

Smrti nadosah

Abych mohla k celému problému uvést i vlastní zkušenosti, velmi jsem uvítala možnost pobýt na pracovištích, kde je smrt častějším návštěvníkem než v nemocnici, kam chodím od září na praxi v rámci výuky OSN. Tam jsem se zatím (bohudík) se smrtí nemocných nesečkala.

Měla jsem tedy možnost pobýt na krátkodobé stáži v hospici ve Frýdku – Místku, navštívila jsem mobilní hospic Ondrášek a Domov sv. Alžběty v Jablunkově.

Největší dojem na mně udělal pobyt v hospici. Ano, věděla jsem, že takové zařízení existuje i jaké je jeho poslání, ale osobní zkušenost mě velmi zasáhla, myslím v dobrém slova smyslu. Ačkoliv je toto zařízení plné lidí v terminálním stádiu nemoci, vůbec to není znát. V hospici

se zaměřují na paliativní péči, aby nemocný netrpěl zejména nesnesitelnou bolestí. Dále, aby byla respektována jeho lidská důstojnost, a aby nebyl v posledních chvílích života sám. Žádný smutek, pláč, deprese či chmurné myšlenky. Klienti vědí o svém zdravotním stavu a dá se říct, že jsou se svou blížíící se smrtí i smířeni. Z toho důvodu se sestry snaží dělat vše pro to, aby jejich poslední chvílky života byly co nejpříjemnější.

Práce v hospici je velmi náročná, jak po stránce fyzické, tak zejména po stránce psychické. Ale opět to vůbec není znát. Žádný stres, shon, napětí. Vstřícný, empatický personál se snaží vytvářet příjemnou, pohodovou atmosféru svým pacientům a snaží se plnit všechny jejich individuální potřeby a přání s maximální úctou a pokorou. Jejich cílem je úcta k životu a člověku jako neopakovatelné a jedinečné bytosti.

Na rozdíl od nemocnice, kde pacienti mají striktní denní režim, si v hospici pacienti můžou sami určit, kdy vstanou, kdy se nají, kdy půjdou spát a jak budou trávit svůj čas. Nejsou omezováni třeba ani ve svých drobných neřestech jako třeba v kouření. Pacienti si můžou do zařízení přinést i vlastního domácího mazlíčka, který jim přináší další pozitivní emoce.

Lidé se obvykle smíří s existencí smrti, ale většinou se obávají umírání, děsí je samota, nesoběstačnost, bolest při umírání. Ano, i takto může cesta ke smrti vypadat, ale díky této, byť mé krátké zkušenosti, teď už vím jedno, že to může být i úplně jinak. Člověk může zůstat důstojným až do konce svého života, může prožívat poslední dny v příjemném prostředí, kde je ON na prvním místě, kde není sám, kde může mít kdykoliv kolem sebe své blízké. Tráví svůj čas tak, jak sám chce a není do ničeho nucen.

I já sama jsem se zapojila do péče o klienty. Mohla jsem si vyzkoušet dopomoct pacientům s ranní hygienou převazovat pacientům rány. Když jsem s pacienty mluvila osobně, neměla jsem pocit, že by se jim v hospici nelíbilo ba naopak, byli smířeni s tím, že v domácím prostředí by takové pohodlí a pohodu asi neměli. Pacienti byli velice vstřícní. Chválili to, jak k nim sestry přistupují. Necítí se být pro sestry přítěží. Někteří pacienti se i navzájem chodí navštěvovat do svých pokojů.

Říká se, že každá zkušenost je dobrá, ale tato pro mě byla neskutečně silným zážitkem. Hospic pro mě neznamená dům smutku a smrti, ale místo lásky, pokoje a pokory k životu i smrti. Jsem ráda, že i v našem komerčním, uspěchaném světě, jsou takové oázy lidskosti.

Závěr

Každé z těchto zmíněných kultur má své pokračování po smrti, které se různě liší. Na nás je, abychom si sami vybrali jedno z nich, naději. Naději, že i přes náš konec na zemi, se naše kroky nezastaví.

Máme mnoho cílů, snů a vizí, ve kterých se vidíme jako cestovatelé, manažeři, ochránci, astronauti, modelové či olympijští vítězi, ovšem ne všechny se bohužel vyplní. O ty můžeme přijít ve vteřině a záhy se změnit. Budeme stát pouze o zdraví, rodinu, zázemí, klid.

Nikdo, ač to křesťanství popírá, se ještě nevrátil z druhého břehu. Netušíme co je a co není pravda, proto je krásné si jí vytvořit podle svých představ. Tahle vize je stálá, nemůže být odebrána, pouze změněna. To záleží na věku, situaci, rodině, názoru, událostech. Ovšem stále je zde a neodejde. Je naše a my bychom se jí měli držet a věřit v ní. Stejně, co jiného nám zbývá.

Však Smrt je jen most na cestě za dalším dobrodružstvím.

Toto téma jsem si vybrala, ne abych poukázala na skutečnost, že zemřeme, ale abych nabídla naději. Že v našich představách nemusíme skončit, nýbrž si napsat svůj scénář s příjemným pokračováním. Ne nadarmo se říká, že naděje umírá poslední.

Téma smrti je velmi citlivé a intimní. Byla bych moc ráda, kdyby Vás moje práce přivedla ke krátkému zastavení se a zamyšlení. Možná to není zrovna moc, ale rozhodně to v dnešním uspěchaném světě není málo.

Zdroje

- (1) ČECHOVÁ, Věra, Alena MELLANOVÁ a Marie ROSZYPALOVÁ. *Speciální psychologie*. 4.Brno, Vlnářská 6, 656 02 Brno: Národní centrum ošetrovatelských oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-386-4.
- (2) DOENGES, Marilyn E. a Mary Frances MOORHOUSE. *Kapesní průvodce zdravotní sestry*. 2. Philadelphia, USA: F. A. Davis Company, 2000. ISBN 80-247-0242-8.
- (3) JAKOBY, Bernard. *Most k nesmrtelnosti*. 1. Mnichov: Dialog, knižní velkoobchod a nakladatelství, 2002. ISBN 80-86761-10-X.
- (4) LANGLEYOVÁ, Myrtle. *Náboženství*. 1. Praha: Fortuna Print, 2000. ISBN 80-86144-58-5.
- (5) MOODY JR., Raymond A. *Život po životě / Úvahy o životě po životě / Světlo po životě*. 1. Klub čtenářů Odeon, 1991. ISBN 80-207-0314-4.
- (6) Buddhismus. *Buddismus* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <http://www.buddhismus.cz/>
- (7) DENNY, M. Frederick. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1993. ISBN 80-85190-69-9.
- (8) KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Praha: Knižní klub 2003. ISBN 80-242-0983-7.

Přílohy

Příloha 1 Rozhovory s respondenty

Respondent 1 – smrt z pohledu vojáka

1. Jaký máte vztah k smrti?

Patří k životu, jen někdy přijde dřív a to hluboce zasáhne pozůstalé.

2. Přišel jste v misi o někoho blízkého?

Ano a v jednom případě to byli velice blízcí přátelé.

3. Co Vás nejvíc poznamenalo?

Smrt kamarádů a obyvatelů v místě nasazení, které postihl válečný konflikt.

4. Byl jste v takovém okamžiku, že Vás dělilo pár vteřin od smrti?

Ano a to několikrát. S odstupem času už o tom nepřemýšlím. Měl jsem štěstí.

5. Jak je to ve válečném konfliktu s vírou?

Jsem ateista, ale jak už jsem několikrát řekl, tak svým způsobem je každý člověk věřící.

V misích s námi byl vždy kněz a byl to vždy dobrý kamarád. Jeden s námi jezdil i na patroly.

Respondent 2 – smrt z pohledu patoložky

1. Jaký máte vztah k smrti?

Smíšený. Na jedné straně ji beru jako nedílnou součást života. Je to pro mě naprosto přirozená věc. Vše, co je živé, musí jednou zemřít. Na straně druhé se nedokážu smířit se smrtí mladých lidí nebo dětí. Vždy mě to zasáhne. V té chvíli jsem ráda, že jsem "jen" patolog. Já vidím jen tělesnou schránku, neznám jejich životní příběh, nemusela jsem se dívat, jak chřádnou..., nemusela jsem to sdělovat jejich rodičům. Vůbec je neznám, ale cítím lítost.

2. Jak hodně ovlivnilo Vaše povolání pohled na život?

Jsem pokornější, klidnější. Vážím si pohody a zdraví všech mých blízkých. Víím, že jeden den můžeme mít všechno a druhý den vše ztratit. Neodkládám věci na neurčito. Nemusí přijít

čas je řešit. Snažím se pravidelně navštěvovat svou rodinu a přátele. Uvědomuji si, že se může něco stát a už je nikdy nemusím vidět.

3. Jaká byla Vaše první pitva?

Tak to si pamatuji úplně přesně! Byla jsem úplně rozklepaná. Bála jsem se, že něco zkažím. Celou dobu jsem přemýšlela, jestli to chci opravdu dělat celý život. Připadala jsem si zvláštně.

4. Jak s odstupem času vnímáte lidské tělo?

Na jednu stranu mě lidské tělo fascinuje. Je neuvěřitelné, jakým způsobem vše funguje. Připadá mi jako dokonalý stroj. Na druhou stranu vždy k tělesné schránce přistupuji s maximální úctou. Nemám ráda hloupé poznámky a vtipy na pitevně. Pokaždé si řeknu, že to byla lidská bytost, která cítila a kterou měl někdo rád.

5. Proč jste se rozhodla pro toto povolání?

Na vysoké škole mě nejvíc bavilo mikroskopování. Patologie je převážně o tom. Pitvat se musí na začátku praxe. Potom se přechází na biopsie (vyšetření vzorku živého lidského orgánu nebo tkáně pro stanovení, či upřesnění diagnózy), což tvoří tak 90% mé práce. Většina lidí ani netuší, že se patolog podílí na diagnostice. Chtěla jsem být patologem a jsem ráda, že jsem se jím stala.

Respondent 3 – smrt z pohledu kněze

1. Co pro Vás znamená smrt?

Na jedné straně je smrt v životě člověka přirozeným jevem. Jakkoli je toto téma mnohdy tabuizováno, přesto smrt je přirozeným koncem naší životní cesty. Každého z nás tento konec čeká, a bylo by nemoudré tvrdit něco jiného. Na straně druhé však otázka smrti přináší mnohé otázky týkající se života po smrti. Mám za to, že správná odpověď na tyto otázky, život s vědomím přicházející smrti nám ve skutečnosti dává sílu prožít tuto časnost smysluplněji, zodpovědněji.

Jeden pastor během svého setkání s mladými lidmi, položil přítomným otázku, co by dělali, kdyby měli před sebou jeden rok, jeden měsíc anebo dokonce pouze jeden den života. Odpovědi byly různé, přesto se v jednom shodovaly. Každý by chtěl prožít zbývající chvíle života čím jak nejsvědomitěji. Jedni by se snažili smířit s lidmi, kterých si váží. Jiní by zase uvažovali o tom, co by řekli těm, které skutečně milují. A další by přemýšleli o tom, co je v životě nejdůležitější a to by se potom také snažili udělat. Odpovědi byly různé, ale přece bylo zřejmé, že myšlenka na smrt ve všech jako kdyby posílila život. Vědomí, že smrt je blízko, je výzvou k tomu, aby se žilo zodpovědněji a intenzivněji.

A právě tento pohled smrti do očí nám dává sílu nepromarnit ani jeden den života, který nám zůstává. Života ve víře a v naději. A tyto ctnosti přetvářejí náš život tak, aby se stal i darem pro druhé, pro ty kolem nás.

Mohl bych uvést mnohé metafory, ale osobně mi je nejbližší ta, která popisuje smrt jako bránu. Jako přechod z jedné dimenze do druhé. Snad to přiblíží příklad, který jsem nedávno použil během pohřebního shromáždění.

Jednou pozdě v noci zavolali lékaře k pacientovi, který umíral. Lékaře doprovázel jeho pes, jako vždy, když šel za pacienty pozdě v noci. Když došli k domu nemocného, lékař vešel dovnitř a psa - jako obvykle, nechal venku. Jakmile pacient uviděl lékaře, trochu pookřál. Ale přesto cítil, že umírá. Obrátil se na lékaře s otázkou: „Doktore, dokážete mi říct co je věčný život? Dokážete mi říci, co bude po smrti?“ Právě v tom okamžiku lékařův pes začal škrábat na dveře. A tu jej napadla myšlenka. „Slyšíte to škrábání na dveře?“ zeptal se lékař pacienta. „To je můj pes. On ještě nikdy nebyl v tomto domě. Nikdy neviděl tuto místnost ani nic, co je v ní. Ale jedno ví, a proto chce dovnitř, ví, že zde jsem já. My také nevíme vše o věčném životě. Neznáme všechny detaily, jak to bude vypadat, ale jedno víme. *Víme, že ten, který se za nás obětoval, ten který nás má tak rád – Ježíš Kristus, tam bude s námi. A to nám stačí k tomu, abychom tam chtěli být i my.*

Smrt nad námi nemá poslední slovo. Bůh, který vzkřísil Ježíše Krista z mrtvých a otevřel jeho zapečetěný hrob otevře i naše hroby a vyvede nás k životu. Tato slova jsou pro všechny věřící povzbuzením i potvrzením toho, že každé utrpení má smysl.

2. Jak jste vnímal smrt před tím, než jste se stal knězem?

Ke změně vnímání otázky smrti u mě nedošlo v okamžiku vysvěcení na kněze, ale v období, kdy jsem se stal věřícím, praktikujícím křesťanem. Tehdy nastala radikální změna. Musím podotknout, že k mému obrácení došlo v poměrně mladém věku (13 let), otázka smrti v mém myšlení ještě nehrála důležitou roli. Přesto jsem byl touto skutečností konfrontován v okamžiku posledního rozloučení s mým dědečkem, najednou jsem cítil velké obavy z fyzické bolesti, strach z neznáma, z nevědomí. Důležitou roli zde sehrála moje babička, která se nejen dokázala vyrovnat se ztrátou milované osoby, ale sama byla povzbuzením pro své okolí, pro mě samotného.

3. Jak vás ovlivnil Váš první provedený pohřeb?

První pohřební shromáždění, které jsem vedl, se týkalo věřící osoby, která dokud mohla, pravidelně přicházela pod Boží slovo, žila v křesťanské naději. I přesto si velmi živě vzpomínám na obavy z toho, abych dokázal předat zarmoucené rodině povzbuzení, slova potěšení. Pohřeb, ač se týká zemřelé osoby, je zde především pro pozůstalé. Má několik velmi

důležitých prvků. Především to má být chvíle posledního rozloučení. Tento okamžik vnímám jako velmi důležitý, propustit milovanou osobu ze svého středu. Ona i nadále zůstane v našich srdcích, zůstane v našich myšlenkách, ale přesto je důležité jí propustit k tomu, který život dává i bere.

Dalším důležitým prvkem je povzbuzení pro pozůstalé, naděje pro ty, kteří najednou zůstávají bez manžela – manželky, bez tatínka – maminky, bez milované osoby. Mnohdy vznikne taková rána, která se nikdy zcela nezacelí. A přesto je možné se s touto bolestí poprat...

A také smíření. Ne vše je v našich životech ideální. I v harmonických vztazích vznikají situace, kdy jeden druhého zraní. Mnohdy jsou zranění tak velká (zneužívání, násilí, tyranie, ponižování), že je velmi těžké a přesto tak potřebné je vyznat, prožít smíření. V opačném případě budou i nadále ovlivňovat naše vztahy – a to většinou negativním způsobem.

4. Co Vás dojíká na pohřbech?

Jak jsem již naznačil, mnohé pohřby jsou ve znamení velké vděčnosti za život blízké osoby. Chvíle poděkování, chvíle upřímného odevzdání zemřelé osoby do rukou našeho Stvořitele. Přesto jsou rozloučení, na které není možné se psychicky připravit.

Anonymně – sebevražda otce, po kterém zůstaly malé děti. Děti, které srdceryvně pláčou u rakve tatínka a ptají se: „Proč?“

V jiném případě pohřeb mladého kluka, který se narodil jako nevidomý. Rodiče se však obětovali, enormním úsilím mu zajistili základní i středoškolskou docházku, doslova si odepřeli chléb od úst, aby mu poskytli mnohé velmi nákladné pomůcky pro běžný život. A v okamžiku plnoletosti, kdy již pomalu chtěl zakládat rodinu, jej na silničním přejezdu srazí automobil, na místě umírá. A ten pohled rodičů... plný bolesti, zoufalství, beznaděje.

Pohřeb malé, několika týdně holčičky. Dítě, na které se rodiče tak těšili, tak dlouho jej očekávali...

Mohl bych jmenovat další. Vždy mě dojíká bolest druhých a také vlastní bezmoc v otázce utrpení druhého člověka. Naštěstí vím, že tam kde končí naše lidské možnosti, tam přichází Bůh se svým slovem, se svým povzbuzením, se svou nadějí. A tuto naději chci předávat dál.

Řídím se radou jednoho věřícího profesora, u kterého jsem psal diplomovou práci, a která se týkala právě pohřbů. Velmi důrazně mi tehdy sdělil, že pohřeb není evangelizace a už vůbec ne vyrovnávání si účtů se zemřelým, ale má být okamžikem, který přinese pozůstalým novou naději, novou perspektivu. Který třeba jen trochu uleví obrovské bolesti, kterou prožívají.

5. Kdyby k Vám někdo přišel a zeptal se Vás, že se bojíte smrti, jak byste odpověděl?

Snažil bych se jej především vyslechnout, pochopit jeho obavy. Pochopit podstatu jeho strachu. Je rozdíl jestli se jedná o existenční obavu z nicoty, obavu z fyzické bolesti, obavu z toho co bude po smrti. Také bych se chtěl zorientovat v tom, zda-li je tento člověk věřící. I křesťané mohou mít mnohé obavy z toho, co bude, zejména když se musí podívat smrti do očí. Jako věřící člověk bych pak v duchu odpovědi, kterou uvádím v otázce č.1 nebo v otázce č.6, se snažil poukázat na naději, kterou máme ve vzkříšení Ježíše Krista. Naději, která není berličkou pro slabé, naději která se zakládá na tom, který smrt přemohl.

6. Jak máme brát smrt my křesťané?

Slyšel jsem svědectví člověka, který se musel podrobit testům na rakovinu. Samozřejmě byl nervózní, jak vše dopadne, jaká pravda jej čeká po tom, co se probudí z narkózy. Po probuzení však uslyšel milý hlas své manželky, který jej ujistil, že stojí vedle něj.

Podívat se do usměvavé tváře nám blízké osoby, slyšet ujištění někoho, kdo nás má rád, je mnohdy víc, než fakt nemoci nebo zdraví. Podobné ujištění může přijmout každý křesťan, každý kdo důvěřuje Ježíši Kristu. Jako křesťané můžeme žít s vědomím, že až pomine ona tma smrti, až se probudíme, bude tam ten, který nás má rád, ten který na nás čeká – Ježíš. To je naše útěcha, naděje a také zaslíbení.

Augustin napsal, že modlit se znamená zavřít oči a uvědomit si, že Bůh teď tvoří nový svět. Dodejme: věřit znamená otevřít srdce a uvědomit si, že právě teď je odvalen ten zapečetěný kámen, že teď, právě teď nad studenou temnotou hrobu zvítězily paprsky velikonočního rána.

Příloha 2 Fotografie z mého pobytu v hospici

